२१. प्रश्न विचारा पुन्हा पुन्हा

AF3JYF

- ऐका. म्हणा. वाचा.

प्रश्न विचारा पुन्हा पुन्हा, असेच का अन् तसेच का?
शिकणे कधी संपत नाही, होऊ द्यात लाख चुका.

कुत्र्याची शेपूट वाकडी का?
पेंग्विनची मान तोकडी का?
क्रिकेटची बॅट लाकडी का?
सापाची चाल वाकडी का?
प्रश्न विचारा....

वटवाघळं रात्री फिरतात का?
मासे पाण्यात तरतात का?
पतंग दिव्यावर मरतात का?
काजवे चमचम करतात का?
प्रश्न विचारा....

खोकल्याची उबळ येते का?
सर्दीत नाक गळते का?
मेंदूला वास कळतो का?
आठवणीने उचकी लागते का?
प्रश्न विचारा....

रंगीत तारे असतात का?
दिवसा तारे दिसतात का?
जीवसृष्टी आणखी कुठे असेल का?
माणसासारखा माणूस होईल का?
प्रश्न विचारा.

– गौरीशंकर गंगा

स्वाध्याय

प्र. १. कवितेच्या आधारे ओळी पूर्ण करा.

१. शिकणे कधी ………… चुका.
२. क्रिकेटची ………… ?
३. खोकल्याची ………… ?
४. सर्दीत ………… ?
५. मेंदूला ………… ?
६. रंगीत तारे ………… ?
७. दिवसा तारे ………… ?
८. माणसासारखा ………… ?

प्र. २. कवितेतील वैशिष्ट्यपूर्ण शब्दांच्या योग्य जोड्या जुळवा.

'अ' गट	'ब' गट
(१) कुत्रा	(अ) चमचम करणे
(२) पेंग्विन	(आ) वाकडी चाल
(३) साप	(इ) तोकडी मान
(४) वटवाघूळ	(ई) पाण्यात तरणे
(५) मासे	(उ) दिव्यावर मरणे
(६) पतंग	(ऊ) रात्रीचे फिरणे
(७) काजवा	(ए) वाकडी शेपूट

प्र. ३. तुमच्या मनाने उत्तरे लिहा.

(अ) तुमचा मित्र लिहिताना अनेक चुका करतो. तुम्ही काय कराल?

(आ) वाचन करताना तुमच्या कोणकोणत्या चुका पुन:पुन्हा होतात? त्या टाळण्यासाठी काय कराल?

प्र. ४. या कवितेतील प्रश्नांसारखे प्रश्न कधी तुम्हांला पडतात का? याशिवाय कोणते वेगळे प्रश्न तुम्हांला पडतात? त्या प्रश्नांची यादी तयार करून पालक, शिक्षक, मित्रमैत्रिणींना दाखवा. चर्चा करून उत्तरे मिळवा. वर्गात सांगा.

प्र. ५. शिकणे कधी संपत नाही, असे तुम्हांला वाटते का? खालील व्यक्तींकडून, प्राण्यांकडून, निसर्गातील विविध गोष्टींतून तुम्ही काय काय शिकाल ते लिहा.

(१) आई (२) वडील (३) झाडे (४) पर्वत (५) नदी (६) गाढव (७) कुत्रा.

उपक्रम : इयत्ता चौथीतील 'हें कोण गे आई?' ही कविता वाचा.

खेळूया प्रश्नांशी.

'सतीश आज रात्री सिनेमाला जाणार आहे.' असा निरोप होता. फोनला रेंज नीट नसल्यामुळे निरोप पूर्ण कळला नाही, म्हणून मामाने प्रश्न विचारला, ''कोण जाणार आहे?'' उत्तर मिळाले – 'सतीश.' मामा म्हणाला, ''कुठे जाणार आहे?'' उत्तर आलं– 'सिनेमाला.' मामाने पुन्हा विचारले, ''कधी जाणार आहे?'' उत्तर आले – 'आज रात्री.'

आपण प्रश्न कसा विचारतो त्यावरून उत्तर काय मिळेल ते ठरते. मामाने जर 'कोण, कुठे आणि कधी जाणार आहे?' असे विचारले असते, तर एकदम सगळी उत्तरे मिळाली असती.

खालील वाक्यांमधली सगळी माहिती एकदम मिळेल, असे प्रश्न विचारा. एकाच उत्तरासाठी अनेक प्रश्न असू शकतात.

उदा., (१) रात्री अंधार पडला.

प्रश्न : रात्री काय पडला? अंधार कधी पडला?

(२) रस्त्याच्या कडेला बेवारस दप्तर पडलेले शकिलाने पाहिले.

प्रश्न : शकिलाने काय आणि कुठे पाहिले?

आता तुम्ही एखादे वाक्य लिहून त्यावर प्रश्न तयार करा.

माहिती मिळवूया.

वटवाघूळ हा एक निशाचर प्राणी आहे. त्याचे शरीर मऊ केसांनी आच्छादलेले असते. त्याचा रंग पांढरा, लाल, तपकिरी, करडा किंवा काळा असतो. वटवाघळाचे पंख खूप मोठे असतात. पाठीच्या व पोटाच्या कातडीचा विस्तार होऊन त्याचे पंख तयार झालेले असतात. वटवाघळे संधिप्रकाशात व रात्रीच्या वेळी क्रियाशील असतात व दिवसा झोपतात. खाली डोके वर पाय अशा अवस्थेत ती फांद्यांना टांगून घेतात. फांद्यांना चिकटून राहण्यासाठी त्यांच्या मागच्या पायांची रचना वेगळी असते. त्यांच्या पायांची बोटे आतल्या बाजूला वाकलेली असतात व नखे इतकी वाकडी असतात, की झोपेतही ती झाडावरून खाली पडत नाहीत. वटवाघळे कीटकभक्षक असतात. शेतातील पिकांवरील कीड खाऊन पिकांचे होणारे नुकसान टाळतात.

- **सुवाच्य अक्षरांत लिहा.**

कोणतीही गोष्ट मिळवण्यासाठी दोन गोष्टींची आवश्यकता असते. एक म्हणजे ध्यास आणि दुसरी म्हणजे अभ्यास. शक्ती आणि युक्ती यांचा योग्य वापर केल्यास कोणत्याही कामातील अडचणी दूर होतात. इच्छित ध्येय साध्य झाल्याशिवाय प्रयत्न अर्धवट सोडून देणे म्हणजे माघार घेणे होय, म्हणून यश मिळवण्यासाठी प्रत्येकाच्या अंगी जिद्द, चिकाटी आणि आत्मविश्वास आवश्यक असतो.

आपण समजून घेऊया.

क्रियापद

- **खालील शब्दसमूह वाचा.**

१. मुले क्रीडांगणावर.

२. आमचा कबड्डीचा संघ.

वरील शब्दसमूह वाचताना नेमकी कोणती क्रिया झाली हे समजत नाही. त्यांचा नेमका अर्थ कळत नाही. ते अपूर्ण आहेत असे वाटते.

१. मुले क्रीडांगणावर खेळतात.

२. आमचा कबड्डीचा संघ जिंकला.

असे लिहिले, की खेळतात व जिंकला या शब्दांमुळे नेमकी कोणती क्रिया झाली आहे हे समजते, अर्थ कळतो. अशा शब्दसमूहांना वाक्ये म्हणतात. वरील वाक्यांत अधोरेखित केलेले शब्द क्रियापदे आहेत.

शिक्षकांसाठी : वर्गात एक विज्ञानपेटी लावावी. विद्यार्थ्यांना पडणारे प्रश्न कागदावर लिहून त्या पेटीत टाकण्यास सांगावे. परिपाठाच्या वेळी शिक्षकांनी त्या प्रश्नांची उत्तरे द्यावी.